

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۲۶ / ۰۸ / ۱۱

دوکتور محمد عثمان تره کی

نجونو پر زدکړو بندیز په اړه د بی بی سی پښتو ویب پاڼه دردونکی راپور

نن د اګست په ۱۱مه، د بی بی سی د پښتو څانګې ویب پاڼه د طالبانو د پنځه کلن واکمنۍ د یادونې په مناسبت د نجونو د ثانوي او لوړو زده کړو د محرومیت په اړه یو دردونکی راپور خپور کړی دی. په دې راپور کې ګڼ شمېر پلارونو د ستونزې په وړاندې د خپلې بی وې او د خپلو لوڼو د مظلومیت له امله ژړلی دي. راځئ له دغو پلارونو سره دومره اوښکې تویې کړو چې د ژړا جیغه د دې ناورین مسئولین داسې ولرزوي چې د مسئولیت له منلو پرته د تېښتې لار ورته ورک شي.

د بی بی سی راپور له شریکولو مخکې، د موضوع په تړاو د لیکوال څو کرښې ولولې.

د نجونو د تعلیم مذهبي، فرهنګي او سیاسي اړخونه :

په فرهنګي ساحه کې افغانستان د خپل معاصر تاریخ تور او شرمونکي دوره له سره تیروي. نجونو له تعلیم سره مخالفت اسلام دشمنانو ته اسلام ضد لاسوند لاسته ورکړی په ۲۰۲۲ م کال یو فرانسوي ژورنالیست په ناروې کې د قرآن سوزولو دوه پېښې پرې پر طالبانو د پوهې او معرفت ضد کړنو باندې واچول. طالبان د اسلامي نړۍ د علماوو د باورونو خلاف، دغه فرهنګي ناورین ته اسلامي پوښښ ورکوي. خو واقعیت دا دی چې د نجونو له تعلیم سره مخالفت مذهبي، فرهنګي او سیاسي توجیه نلري :

۱- د مذهبي توجیه په اړه ووايم : افغانستان د پنځو څو مسلمانو هیوادونو یواځنی هیواد دی چې په کې نجونو د زده کړې نه بې برخه شوي ده. د اسلام پیغمبر چې مدینې منورې ته ولاړ هلته د پوهې دیوه چې سړو او ښځو دواړو ترینه ګټه اخیستي روښانه کړ. د اسلام پیغمبر د بدر له لوستو اسیرانو چې مسلمانان هم نه وو مرسته وغوښته چې مسلمانو اولادونو ته زدکړې ورکړي.

د دیني او دنیوي علم د حصول په فرضیت کې یې بېشمیره آیاتونه، احادیث او د علماو اقوال موجود دي. پیغمبر علیه السلام پخپله ام المومنین حضرت حفصه ته د لیک او لوست د زده کړې لپاره معلمه مقررې کړې وو. په تأسف سره طالبان د اسلام نه د ځانګړي تعبیر په بنسټ د نجونو د تعلیم او د ښځو د کار حق په اړه د افغانانو، د اسلامي همکاریو کانفرانس، اسلامي علماو، ملګرو ملتونو او په لنډه له ټول نړۍ سره په تکرر کې قرار لري. ۲- د نجونو د تعلیم سره مخالفت فرهنګي توجیه هم لرلې نشي.

په ښارونو کې د نجونو تعلیم ستونزه نلري. په کلیو او بانډو کې، امکان لري چې لږ شمیر کورنې د خپل اولادونو له تعلیم سره د امنیتي ګواښ نه فرهنګي لامل له کبله مخالفت وکړي چې هغې ته هېڅکله عمومیت ورکولی نشو. راته په یاد دي چې د مرحوم ظاهر شاه په وخت کې په پښتانه میشتو سیمو کې په زرګونو کورنیو خپل شخصي ځمکې د مکتب جوړولو په مقصد حکومت ته دالي کول او خپل اولادونه د ښونځي د ودانې لپاره کار ته ګمارل. ۳- د نجونو له تعلیم سره مخالفت په سیاسي لحاظ هم عقلاني بنسټ نلري: د طالبانو اداره د اساسي قانون په چوکاټ کې نده جوړ شوې. د کورني مشروعیت اود بهرني پیرېندنې نه بې برخه دي. د خلکو په استازیتوب نه ښونځي بندولي شي او نه هم ښځو ته د کار حق نه منع کولی شي.

سربیره پر دې:

افغانستان د ملګرو ملتونو غړي هیواد دي او د بشري حقونو نړیواله اعلامیه منلې دي.

د پاڼو شمېره: له 1 تر 5

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلیکني د لیکنيزې ښې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالېږلو مخکې په خبر و لولئ

د بشري حقونو د نړيوالې اعلاميې په شپږويشتمه ماده کې راغلي دي: «هر انسان د ښوونې او روزنې حق لري، ښوونه او روزنه، په تېره بيا لومړنۍ او بنسټيزې زده کړې بايد وړيا او اجباري وي. دحرفوي ښوونې امکانات بايد د ټولو پر مخ پرانستې وي. د پوهنتونونو او نورو لوړو زدکړو مؤسسو ور بايد د هر چا پرمخ خلاصې وي. د زدکړو موخه بايد د انساني شخصيت بشپړ غوړېدل، وده او د بشر د حقوقو او بنسټيزو ازاديو درناوی وي. زدکړې بايد د ټولو ولسونو، نژادونو او مذهبي ډلو ترمنځ پوهاوی، زغم او دوستي رامنځته او هغه پراخه کړي او د ملگرو ملتونو د موسسې د سوله ايزو موخو د لاسنيښت او پياوړتيا له پاره لاره هواره کړي».

اعلاميې ته په کتو سره د طالبانو اداره د نجونو د تعليم د مخالفت له کبله د بشري حقونو د نړيوالې اعلاميې د حکمونو سرغړونه کړېده.

څو کاله مخکې د بریتانیا پخوانی لومړی وزیر گوردن بروان ویلي و: «په افغانستان کې د ښځو او نجونو په اړه د طالبانو چلن جنسیتي اېرتایید او د بشریت ضد یو جرم او دی».

د بریتانیا دغه پخوانی سیاستوال د جرمنو له نړيوالې محکمې هم غوښتنه کړې و چې د بشري حقونو دغه "ظالمانه" سرغړونکي محاکمه کړي. د براون د څرگندونې څو ورځې وروسته د سزا نړيوال ديوان څارنوال هم د براون د خبرو په تائید ویلي چې د تعليم سره د طالبانو دشمني بايد، بشري ضد جنايت وشميرل شي.

په لنډه !

د نجونو د تعليم او د ښځو د کار حق سره مخالفت دا مانا لري چې :

لمړۍ- طالبان د اسلام د ستر پیغمبر لارښوونو ته پام نه اړوي.

دوهم - د اسلامي نړي علماوو مشوري نه مني.

دریم - د افغانستان د بیلوماتیک له خطر نه ډکه انزوا چې د نجونو له تعليم سره تړاو لري ، پایلې ته پام نه اړوي.

څلورم - د طالبانو د اداري کورنیو او بهرنیو دشمنانو ته د مخالفت بیلگي ورکوي.

پنځم - کورنیو دینه اړ باسي چې د خپلو اولادونو د تعليم په خاطر هیواد خوشي کړي.

شپږم - په لوی لاس جگړه مارانو ته د بیا راتگ او واک ته د رسېدو امکانات برابروي.

اوهم - په ناپوهي د خپل واکمني بربادول زمینه برابرې او نهایتاً د امنیت او خپلواکي اوسني چانس پوښا کوي.

« پای »

د بی بی سی راپور

د نجونو پر زدکړو بندیز؛ 'تر هغه چې زه ژوندی يم، د زدکړې لاره به درته پیدا کوم'

افغانستان کې ایډفېپي چې له کوم پلار سره هم د نجونو د زدکړو د هغه بندیز په اړه خبرې کړې چې له لومړني ښوونځي وروسته یې د پر لویو د زدکړې ور تړل شوی، هغه د ناهیلې له امله ژرغونی شو.

په دې راپور کې چې په ټول هېواد کې له بېلابېلو کورنیو سره مرکې شوې دي، څرگندوي چې د دې بندیز له امله کورونو کې د ننه روان درد او کړاو ډېر ژور دی. ان ډېر مذهبي پلرونه هم د دې پرېکړې په اړه پوښتي او منطقي توجیه غواړي.

د طالبانو چارواکي دا بندیز - چې په نړۍ کې د خپل ډول یوازېنی بندیز دی - د خپل تفسیر پر بنسټ د اسلامي شریعت له مخې توجیه کوي.

خو یوه مذهبي پلار وویل: "تاسو به هېڅکله په قرآن کې پیدا نه کړئ چې زدکړه یوازې د نارینه وو لپاره ده." بل پلار، چې د امنیت په ټینګښت او د فساد په کمولو کې یې د طالبانو حکومت وستایه، وویل چې د نجونو د زدکړو د بندیز لپاره "هېڅ مناسبه توجیه نه شي موندلای".

ټولو هغو نارینه وو - چې په راپور کې یې هویت خوندي ساتل شوی - د دې بندیز له امله رامنځته شوی عاطفي کړاو بیان کړ. پلرونه د خپلو هوښیارو او نهیلې شویو لویو د راتلونکي لپاره په څه اړه فکر کوي.

تېر کال د ملګرو ملتونو په یوه سروې کې له هرو لسو افغان نارینه‌وو نهو ویلي وو چې د نجونو لپاره منځنۍ زدکړې مهمې دي. نژدې دوه پر درېیمه برخې یې دا هم ویلي وو چې د پلار له خوا د خپلې لور د زدکړو ملاتړ کول "دیني ثواب" لري.

ځینې نارینه د دې بندیز پر ضد د اعتراض له امله زنداني شوي دي. د طالبانو له بېرته واک ته رسېدو وروسته، د ۲۰۲۲ کال په مارچ کې نجونې له منځنیو ښوونځیو منع شوې او د همدې کال په وروستیو کې پوهنتونونه هم د ښځینه زدکونکو پر مخ وتړل شول. د طالبانو حکومت د دې بندیز په اړه د راپور د چمتو کونکو پوښتنو ته ځواب ور نه کړ. چارواکي ټینګار کوي چې دا بندیز لنډمهالې دی. خو له څلورو کلونو د ډېر وخت تېرېدو وروسته، ملګري ملتونه اټکل کوي چې "لږ تر لږه یو میلیون نجونې په مستقیم ډول د منځنیو زدکړو د محدودیتونو له امله اغېزمنې شوې دي".

له وېرې د ډکې ورځې راتګ :

انجنیر احمد – چې مېرمن یې د منځني ښوونځي د ریاضیاتو ښوونکي ده او اوس د تدریس اجازه نه لري – وویل چې هېڅکله یې تصور نه کاوه "یوه ورځ به زما لوني بې‌سواده شي". د څلورو لونیو پلار وویل، په "شپږم ټولګي کې زدکړه درول" به هغوی د "۲۱مې پېړۍ" د اړتیاوو لپاره په عملي توګه "بې‌سواده" پرېږدي.

هغه وویل: "زه او مېرمن مې هره ورځ او هره شپه... هغې شېبې ته نژدې کېږو چې زموږ لوني به اړې شي په کور کې پاتې شي".

د هغه مشره لور لومړنۍ دوره پای ته نژدې کوي، خو په شمالي ښار کې د پټو کورسونو لګښت د ده له معاشه له نیمايي ډېر دی؛ له همدې امله هغه د وتلو پرته بله لاره نه ویني.

احمد پخوا په یوه نړیوال سازمان کې کار کاوه او کورنۍ یې متحده ایالاتو ته د انتقالېدو پر ښه مسیر روانه وه، خو د ولسمشر ډونلډ ټرمپ له خوا د دې لارې تر تړل کېدو وروسته دغه پلان په سېند لاهو شو.

سره له دې چې اروپايي هېوادونه په منظم ډول پر افغانستان د ښځو د محدودولو له امله نیوکه کوي، سویډن، ډنمارک او جرمني هم دغې کورنۍ ته د ویزو له ورکولو ډډه کړې ده.

۴۰ کلن احمد وویل: "ماشومان نه پوهیږي چې موږ خپله هیله له لاسه ورکوو." هغه زیاته کړه چې په غیرقانوني ډول وتل "ډېر خطرناک" دي.

ماشومان یې "هره ورځ" پوښتي: "موږ به کله خو؟"

دوی هڅه کوي هره ممکنه لاره وکاروي چې د ماشومانو روحیه لوړه وساتي. د ده مشره لور ښايي د خپل وروستي کال په ازموینو کې د هډوکي له ماتېدو وروسته ناکامه شي.

احمد وویل: "هغه خپه وه، خو ما ورته وویل: که بیا دې صنف تکرار کړي، نو یو کال به نوره هم په ښوونځي کې بې.".

هغوی بهر ته نه شي تللی :

محمد، چې د کابل ولایت په یوه کوچني مېنه کې ډاکټر دی، وویل چې تل یې هیله لرله چې خپلې دوې لوني د نړۍ له غوره پوهنتونونو په یوه کې شاملې کړي.

هغه وویل: "د افغانستان د پرمختګ لپاره موږ ښځو ته اړتیا لرو، نه یوازې د کور لپاره."

د هغه دوې لوني، چې ۱۲ او ۱۴ کلنې دي، د لومړني ښوونځي په وروستي کال کې دي. مشره لور یې ښوونځی ناوخته پیل کړی و.

محمد له تېرو څلورو کلونو راهیسې هڅه کوي چې د دې بندیز لپاره کومه بدیله لاره پیدا کړي. یوه لاره دا وه چې خپلې لوني په ګاونډي پاکستان کې ښوونځي ته ولېږي، خو اوس دا هم ناشوني ده، ځکه د دواړو هېوادونو ترمنځ د جګړو له زیاتېدو وروسته ځمکنۍ پوله تړل شوې ده.

وروسته ورته د یوه داسې ښوونځي په اړه معلومات ورکړل شول چې په پټه عمومي مضامین د دیني زده‌کړو ترڅنګ تدریسوي.

هغه وویل: "دا یو خصوصي ښوونځی دی" او د دواړو نجونو لپاره میاشتني فیس شاوخوا "۱۰ زره افغانۍ (۱۵۳ ډالر)" اخلي، ځکه "دوی ډېر خطرمنې".

خو د فراغت هېڅ رسمي سند نه ورکول کېږي.

محمد وېرېږي چې چارواکي ښايي ښوونځی تلاشي کړي او "زما لوني ونیسي".

۴۲ کلن محمد وویل: "تر ټولو مهمه خبره دا ده... چې هغوی خپلو زدکړو ته دوام ورکړي." هغه زیاته کړه چې خپلو لوبو ته یې ویلي: "تر هغه چې زه ژوندی یم، ستاسو د زده‌کړو لپاره به یوه لاره پیدا کوم."

"زه څنگه زدکړه وکړم؟"

ن – چې یوازې یې غوښتل د نوم لومړۍ توری یې یاد کړل شي – د سوېلي ولایت کندهار دی، هغه سیمه چې د طالبانو د غورځنگ له مهمو مرکزونو ګڼل کېږي. هغه وویل چې هلته نجونې ان د لومړني ښوونځي له پای ته رسېدو مخکې هم له ښوونځي منع کېدای شي، که قد یې لوړ وي.

هغه درې زامن او یوه ۱۲ کلنه لور لري. هغه وویل: "هغه له ستورپوهنې سره ډېره مینه لري. بله ورځ یې د لمريز نظام یو انځوریز کار جوړ کړ. له ما یې ډېرې پوښتنې کولې، مثلاً د جاذبې په اړه او ما ورته وویل چې... ته به یې زدکړې." خو هغې ورته وویل: "زه به څنگه زدکړه وکړم... چې له شپږم ټولګي پورته ټولګي ته نه شم تللی؟" هغه د کار پیدا کولو لپاره خپله کورنۍ کابل ته راوسته او وایي چې "باید صبر وکړو" او د دې "زهرجن" بندیز د مخنیوي لارې ولټوو، لکه پټ ښوونځي او د انلاین ډیزاین یا کمپیوټر کورسونه. هغه وویل: "اوس زه کار کوم او د خپلو ماشومانو د زدکړو لګښت ورکولای شم. خو فرصتونه ورځ تر بلې کمېږي او ښايي نور یې د ملاتړ توان ونه لرم." هغه زیاته کړه چې نړیوالې مرستې هم مخ په کمېدو دي. په همدې موده کې هڅه کوي خپله لور له دې ستونزې خوندي وساتي، ځکه د هغې د ښوونځي ورځې هم ډېرې نه دي پاتې.

هغه وویل: "هغه نه پوهېږي چې موږ پر ځان دا بله اندېښنه هم لرو."

"زه د ژړا لپاره ځان پټوم"

د اختر ورځ وه او ټولو خوښې کوله، خو د M لور په خپله کوټه کې په ژړا وه. هغه ۱۳ کلنه شوې وه او نور یې ښوونځي ته د تګ اجازه نه لرله.

M، چې د خپلې لور د حالت له امله په څرګند ډول سخت اغېزمن شوی و، وویل: "د ښوونځي له بندیز سر بېره، نجونو ته اجازه نه ورکول کېږي چې د تفریح یا ساعتېرۍ لپاره پارکونو ته ولاړې شي. دا واقعاً ډېر فشار رامنځته کوي."

هغه هڅه کوي لږ تر لږه په اونۍ کې یو ځل خپله لور رستوران ته بوځي، یوازې د دې لپاره چې له کوره بهر ووځي.

M یو دیندار لوژستیکي مدیر او له بېوزله کورنۍ دی. هغه ډېر زحمت ایستلی چې خپله زدکړه بشپړه او خپل ژوند ښه کړي او د امنیت د ټینګښت او د فساد پر وړاندې د مبارزې له امله د طالبانو چارواکي ستایي. خو هغه وویل: "زه هېڅ مناسبه توجیه نه شم موندلای چې ولې نجونې باید له منځنیو زدکړو منع شي." هغه مني چې: "کله کله هغه په کور کې ناهیلې شي، زه یې نه شم زغملای. بلې کوټې ته ځم او... ځان پټوم چې وژاړم."

M غواړي لور یې پوهنتون ته ولاړه شي. هغه هره پیسې سپمولې، چې دواړه ایران ته لاړ شي او لور یې هلته زدکړې وکړي، خو جګړې د دې پلان مخه ونیوله.

د دې لپاره چې لور یې لږ تر لږه "ټولنیزې اړیکې" ولري، هغه یې د قرآني زدکړو په یوه مدرسه کې شامله کړه، ځکه "ټول وخت په کور کې پاتې کېدل ډېر پر هغې فشار راوړي".

خو په دې وروستیو کې هغې دې مدرسې ته له تلو انکار کړی دی.

هغې خپل پلار ته ویلي: "که زه هم دوام ورکړم، زما لپاره به هېڅ راتلونکی نه وي."

په کور کې زدکړه:

نصیر وویل: "زما لور او د هغې ټولګیوالې د لومړني ښوونځي په وروستۍ ورځ ډېرې خپه وې. دا یوه غمجنه صحنه وه."

هغه مخکې هم د خپلې ۱۵ کلنې لور هغه درد لیدلی و چې کله یې زده‌کړې نیمګړې شوې.

هغه مدالونه او جایزې چې نجونو په ښوونځي کې د غوره فعالیت لپاره ګټلي، د کور د کتابتون په الماریو کې د کتابونو ترڅنګ ایښودل شوي دي. دا هغه کتابتون دی چې نصیر او مېرمنې یې، چې ښوونکې ده، په ویاړ د خپلو لوبو لپاره جوړ کړی دی.

دوی خپلې لوبې په کور کې په دوهم لاس ترلاسه شوو د لېسې کتابونو سره تدریسوي. هغوی هڅوي چې د اونۍ په ورځو کې منظم مهالوېش ولري: "ژر ویده شئ او په هماغه وخت راپاڅئ، لکه ښوونځي ته چې تلئ."

خو ۴۷ کلن نصیر وویل چې کشره لور یې "خپه ده او تل دومره پیاوړې روحیه نه لري چې په کور کې په یوازې ځان زدکړو ته دوام ورکړي". هغه د هغې د خپګان د کمولو لپاره ورته ناولونه ورکوي، ځکه هغه له لوستلو سره ډېره مینه لري. نجونې، چې په خپله ودانۍ کې له نورو ماشومانو سره د کورنیو دندو په ترسره کولو کې مرسته کوي، په دې وروستیو کې په پټه له کوره بهر ټولګیو ته هم تلل پیل کړي دي. نصیر مني چې "موږ د دې ټولو له امله بې‌خوبه شپې تېروو." هغه سور اسوبلی ویوست او وویل: "دا نظام لوستي خلک نه غواړي." بیا وپوښتل "موږ به کله بېرته عادي ژوند ته وګرځو؟".

« پای »

آرشیف: مطالب نشر شده دوکتور محمد عثمان تره کی